

Persbericht onderwijsinspectie - 20 maart 2024

Planlast binnenstebuiten: eerste bevindingen van de onderwijsinspectie

De onderwijsinspectie heeft een rapport klaar met de eerste bevindingen uit onder meer de planlastcalculator, een handig instrument dat vorig jaar werd gelanceerd. Deze nulmeting biedt inzicht in hoe we planlast juist kunnen begrijpen, hoe het ermee gesteld is in het onderwijs, waar die planlast vooral opduikt en wat diverse actoren eraan kunnen doen.

Wat is planlast?

We spreken over ‘planlast’ als leraren en schooldirecties taken moeten uitvoeren die aanvoelen als ‘veel werk’ voor slechts ‘weinig resultaat’. Planlastpercepties zijn dus niet beperkt tot ‘papieren administratie’, maar kunnen overall in de schoolwerking opduiken, gaande van het maken van een beleidsplan over het communiceren met ouders tot het opzetten van een omslachtig leerlingvolgsysteem.

Planlastpercepties ontstaan ook wanneer er onduidelijkheid is over wie wat wanneer moet doen. Soms veronderstelt de strijd tegen planlast het afschaffen van regels en afspraken, maar op andere momenten is er net nood aan meer (doelgerichte en efficiënte) afspraken. Het is met andere woorden cruciaal dat we planlast eerst goed begrijpen, voor we het fenomeen doelgericht kunnen aanpakken. De onderwijsinspectie lanceerde daarom vorig jaar twee handige instrumenten: de planlastradar (die planlast registreert tijdens doorlichtingen) en de planlastcalculator (een zelfevaluatie-instrument waar scholen vrijblijvend gebruik van kunnen maken).

Een breed onderzoek

De onderwijsinspectie heeft nu een rapport klaar met de eerste bevindingen uit onder meer de planlastcalculator, die tussen mei en oktober 2023 door 1.525 onderwijsprofessionals gebruikt werd. Om deze ‘nulmeting’ over planlast te kunnen maken, maakte de onderwijsinspectie ook gebruik van een online bevraging via haar VOI.CE-app bij 7.165 onderwijsprofessionals uit het leerplichtonderwijs in de periode september tot oktober 2022. Daarnaast putte ze ook gegevens uit de registraties van planlast tijdens doorlichtingen in de zogenaamde planlastradar in de periode januari tot juni 2023.

Vastellingen

Planlastpercepties duiken overall op

83% van de respondenten uit de VOI.CE-bevraging gaf aan dat ze veel tot heel veel planlast ervaren in hun job. We zien ook dat de planlastpercepties overall hoog zijn, los van de rollen, het onderwijsniveau of het aantal jaar dat een professional in het onderwijs staat. Planlast moet dus algemeen aangepakt worden, bij alle doelgroepen binnen het onderwijs.

Planlast situeert zich op vele niveaus, de oplossingen dus ook

Zowat de belangrijkste conclusie van het rapport: planlast is een complex en gelaagd probleem. Er zijn heel wat verschillende ‘bronnen’ van planlast. Onderwijsprofessionals kijken vooral naar de verantwoording aan de onderwijsinspectie (79%), meteen gevolgd door de initiatieven van koepels en

inrichtende machten (78%). Leraren en ondersteuners doen dat nog vaker dan directieleden. Ook de externe druk van ouders (56%) en de Vlaamse regelgeving (51%) worden vaak genoemd. Daar staat tegenover dat onderwijsprofessionals de verantwoording aan de leerlingen zelf eerder weinig (28%) ervaren als 'planlast'.

De vijf grootste planlastveroorzakers

Uit analyses blijkt dat vijf domeinen uit de schoolwerking de grootste kans maken om te resulteren in planlast. Het gaat over

- individuele leerpaden, individueel aangepaste curricula en flexibele leerwegen
- rapportering (externe druk van o.a. ouders), bijkomende toetsen voor tussentijds rapport ...
- de samenwerking tussen de scholen en het CLB
- het talenbeleid (apart beleidsplan)
- het leerlingvolgsysteem.

De onderwijsinspectie vraagt aan alle planlastveroorzakende instanties om aandacht te besteden aan deze conclusies. Ook koepels kunnen bijvoorbeeld een steen bijdragen om de planlastdruk te verlagen bij leraren en directies. De Vlaamse overheid zou kunnen beslissen tot nog verdere schrappingen of vereenvoudigingen van regelgeving, maar evengoed tot het verscherpen van de precieze verwachtingen ten aanzien van de scholen.

Ook binnen de school zelf is planlastvermindering een zaak - en taak - van iedereen

Scholen kunnen zelf ook veel doen om te snoeien in de planlast. Een directie kan een groot positief verschil maken. Opvallend is dat leraren enerzijds en directies anderzijds heel verschillend kijken naar de aanpak van planlast. Waar 50% van de directies aangeven beleidsmatig in te zetten op planlastvermindering, ervaart slechts 22% van de leraren en ondersteuners dit zo. Onderwijsprofessionals zijn het er wel over eens dat planlastvermindering in de praktijk vooral de taak van de directie is.

Dit grote verschil in perceptie is zorgwekkend. Het versterkt het risico dat leraren zich minder betrokken voelen bij de planlast op school. Het lijkt zinvol dat directies en andere instanties leraren meer bewust maken van de ruimte die de regelgeving biedt, en hen meer inspraak geven in het aanpakken van planlast op school. Dit creëert bij leraren een groter gevoel van eigenaarschap over hoe zij hun job kunnen en mogen invullen.

Verdere acties van de onderwijsinspectie

De onderwijsinspectie neemt de conclusies zelf natuurlijk ook ter harte. "Dit planlastrapport kadert in de keuze van de onderwijsinspectie om planlastvermindering zowel binnen haar eigen organisatie als in het Vlaamse onderwijslandschap te bewerkstelligen," zegt inspecteur-generaal Lieven Viaene.

"De onderwijsinspectie bezint zich al geruime tijd over hoe zij een meer stimulerende en minder planlastveroorzakende rol kan opnemen ten aanzien van de scholen, centra en academies. Want hoe minder energie naar planlast en verantwoordingsdrang gaat, des te meer aandacht onderwijsprofessionals kunnen richten op de leereffecten van hun leerlingen, en des te meer voldoening zij kunnen halen uit hun beroep. De resultaten in dit planlastrapport sterken de onderwijsinspectie in deze keuze, maar er is nog een hele weg af te leggen. We doen ook een warme oproep aan alle schoolse en bovenschoolse actoren om samen met ons planlast aan te pakken," aldus Viaene.

“Het is onze missie om schoolteams te ondersteunen bij hun afrekening met ‘het planlastspook’. Om scholen te helpen om planlast als één team aan te pakken, hebben we in mei vorig jaar de planlastcalculator gelanceerd. Die toont in welke domeinen van de schoolwerking de teamleden van de school de grootste planlast ervaren. Zo kunnen leraren meer systematisch betrokken worden bij de planlastvermindering op hun eigen school.”

"De planlastcalculator kreeg kritiek, maar het kost natuurlijk inspanningen om administratieve lasten weg te werken. Je hebt een goed meetinstrument nodig om de strijd tegen planlast verder te voeren. Daar zit het nut van dit rapport", zegt de Vlaamse minister van Onderwijs. "Om de planlast te verminderen hebben we de Vlaamse regelgeving versoerd met schrappingsdecreten. Sinds dit schooljaar geldt het 'vermoeden van deskundigheid' voor leerkrachten, waardoor de klassenraad niet langer uitgebreid moet bewijzen dat een bepaalde evaluatiebeslissing terecht is: ouders moeten maar bewijzen dat het onterecht was. We hebben in een omzendbrief ook een limitatieve lijst opgenomen met de dingen die 'Brussel' vraagt van leerkrachten en scholen: al de rest mogen ze achterwege laten. Neem nu bijvoorbeeld het leerlingenvolgsysteem: een van de grootste planlastveroorzakers, maar helemaal niet verplicht door de overheid".

Het volledige onderzoeksrapport lezen? Zie www.onderwijsinspectie.be

Meer info over de planlastcalculator? Zie www.planlastcalculator.be

Vragen? Contacteer inspecteur-generaal Lieven Viaene: lieven.viaene@onderwijsinspectie.be of 0499 39 61 61